राजस्थान लोक सेवा आयोग, अजमेर

सहायक आचार्य – सामान्यदर्शन, संस्कृत शिक्षा विभाग के पदों हेतु प्रतियोगी परीक्षा का पाठ्यक्रम

प्रथमपत्रम्

1. दर्शनपरिचयः –

भारतीयदर्शनस्य परिचयः, दर्शनशब्दस्य व्युत्पत्तिश्च। दर्शनशास्त्रस्योद्गमः विकासश्च । भारतीयदर्शनस्य प्रवृत्तयः प्रयोजनं च । भारतीयदर्शनस्य विविधप्रस्थानानां परिचयः। आस्तिकदर्शनानां वैशिष्ट्यम् ।

2. न्यायदर्शनम्

न्यायदर्शनस्य परिचयः, न्यायदर्शनस्य आचार्यपरम्परा – महर्षिगौतमः, वात्स्यायनः, उदयनाचार्यः,वाचस्पतिमिश्रः, गङ्गेशोपाध्यायः, केशवमिश्रः (एतेषां सामान्यपरिचयः) ।

न्यायदर्शनस्य प्रमाणमीमांसा – प्रत्यक्षम्, अनुमानम्, उपमानम्, शब्दः, प्रामाण्यवादः (परतःप्रामाण्यम्)

न्यायदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः – कार्यकारणवादः, ईश्वरः, आत्मा, बन्ध-मोक्ष-विचारः ।

3. वैशेषिकदर्शनम् –

वैशेषिकदर्शनस्य परिचयः, वैशेषिकदर्शनस्य आचार्यपरम्परा – महर्षिकणादः, प्रशस्तपादाचार्यः,श्रीधराचार्यः, जयन्तभट्टः, विश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्यः, अन्नम्भट्टः,

वैशेषिकदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः – पदार्थाः, प्रमाणविचारः, परमाणुवादः, सृष्टि-संहार-प्रक्रिया । न्यायवैशेषिकदर्शनयोः समानतन्त्रता

4. साङ्ख्यदर्शनम् –

साङ्ख्यदर्शनम् – साङ्ख्यशब्दस्य व्युत्पत्तिः, साङ्ख्यशास्त्रस्योद्गमः विकासश्च । साङ्ख्यशास्त्रस्य प्रयोजनम्, साङ्ख्यदर्शनस्य आचार्यपरम्परा ग्रन्थपरम्परा च – महर्षिकपिलः, ईश्वरकृष्णः, विज्ञानभिक्षुः, वाचस्पतिमिश्रः (एतेषां सामान्यपरिचयः)

साङ्ख्यदर्शनस्य प्रमाणमीमांसा – प्रत्यक्षम्, अनुमानम्, शब्दः, प्रामाण्यवादः ।

साङ्ख्यदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः – गुणवादः, प्रकृतिः, पुरुषस्वरूपम्, पुरुषबहुत्वम्, सत्कार्यवादः ।

5. **योगदर्शनम्-**

योगदर्शनस्य परिचयः – योगशब्दस्य व्युत्पत्तिः, योगस्य स्वरूपम् ।

योगदर्शनस्य आचार्यपरम्परा ग्रन्थपरम्परा च – महर्षिपतञ्जलिः, व्यासमुनिः (योगभाष्यकारः), वाचस्पतिमिश्रः, विज्ञानभिक्षुः (एतेषां सामान्यपरिचयः)

समाधियोगः – असम्प्रज्ञातयोगः, सम्प्रज्ञातयोगः । साधनयोगः – अष्टाङ्गयोगः-(यम-नियम-आसन-प्राणायाम-प्रत्याहार- धारणा-ध्यान-समाधयः), क्रियायोगः -(तपःस्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि)

योगदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः – कर्मवादः, कैवल्यम्, ईश्वरस्वरूपम् ।

6. **मीमांसादर्शनम्** –

मीमांसादर्शनम् – मीमांसाशब्दस्य व्युत्पत्तिः, मीमांसाशास्त्रस्योद्गमः विकासः प्रयोजनं च । मीमांसाशास्त्रस्य प्रस्थानानि – भाट्टमतम्, गुरुमतम् मीमांसादर्शनस्य आचार्यपरम्परा ग्रन्थपरम्परा च – महर्षिजैमिनिः, शबरमुनिः, कुमारिलभट्टः, प्रभाकरमिश्रः, पार्थसारथिमिश्रः, आपदेवः, लौगाक्षिभास्करः (एतेषां सामान्यपरिचयः) ।

मीमांसादर्शनस्य प्रमाणमीमांसा – प्रत्यक्षादिषट् प्रमाणानि, स्वतःप्रामाण्यम्

मीमांसादर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः – शब्दनित्यतावादः, जगन्नित्यतावादः, वेदाऽपौरुषेयत्वम्, ख्यातिवादः ।

7. **वेदान्तदर्शनम्-**

वेदान्तशास्त्रस्योद्गमः विकासः प्रयोजनं च । वेदान्तदर्शनस्य विविधप्रस्थानानि ।

वेदान्तदर्शनस्य आचार्यपरम्परा - महर्षिबादरायणः, शङ्कराचार्यः, रामानुजाचार्यः, रामानन्दाचार्यः, निम्बार्काचार्यः, विद्यारण्यः, सदानन्दयतिः (एतेषां सामान्यपरिचयः) । प्रस्थानत्रयी – ब्रह्मसूत्रम्, उपनिषदः, श्रीमद्भगवद्गीता (सामान्यपरिचयः)

8. **चार्वाकदर्शनम्-**

चार्वाकशब्दस्य व्युत्पत्तिः, चार्वाकदर्शनस्य इतिहासः प्रयोजनं च ।

चार्वाकदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः – भौतिकवादः, स्वभाववादः, शरीरात्मवादः ।

9. **जैनदर्शनम्** –

जैनदर्शनस्य परिचयः । जैनदर्शनस्य आचार्यपरम्परा जैनदर्शनस्य ज्ञानमीमांसा, तत्त्वमीमांसा च । स्याद्वादः, मोक्षमार्गः ।

10. बौद्धदर्शनम् –

बौद्धदर्शनम् - बौद्धदर्शनस्योद्गमः विकासः प्रयोजनं च । भगवतः बुद्धस्य परिचयः, बौद्धदर्शनस्य विविधप्रस्थानानि च ।

बौद्धदर्शनस्य आचार्यपरम्परा ग्रन्थपरम्परा च – नागार्जुनः, धर्मकीर्तिः, मोक्षाकरगुप्तः

बौद्धदर्शनस्य प्रमुखाः सिद्धान्ताः – प्रतीत्यसमुत्पादः, दुःखनिरोधमार्गः, क्षणभङ्गवादः, विज्ञानवादः, शून्यवादः ।

*****

Note: - Pattern of Question Paper

1. Objective type paper
2. Maximum Marks: 75
3. Number of Questions: 150
4. Duration of Paper: Three Hours
5. All questions carry equal marks.
6. There will be Negative Marking.